

Befolkningens utbildningsnivå ökar

Utbildning används ofta som mått på socioekonomisk position, men befolkningens utbildningsnivå förändras över tid. Andelen med eftergymnasial utbildning ökar i alla åldrar, mest bland kvinnor. I detta faktablad beskriver vi förändringen mellan 2012 och 2022.

Utbildningsnivån har långsamt ökat i Sverige, främst genom förändringar av utbildningssystemet. Allt fler genomgår högre utbildning än folkskola, grundskola eller gymnasium.

Även in- och utvandring har i viss mån påverkat utbildningsnivån, men delvis i motsatt riktning. Bland utrikes födda i åldern 30–79 år finns en något högre andel med högst förgymnasial utbildning, än bland dem som är födda i Sverige, och en något lägre andel har gymnasieutbildning och eftergymnasial utbildning.

Färre har förgymnasial utbildning

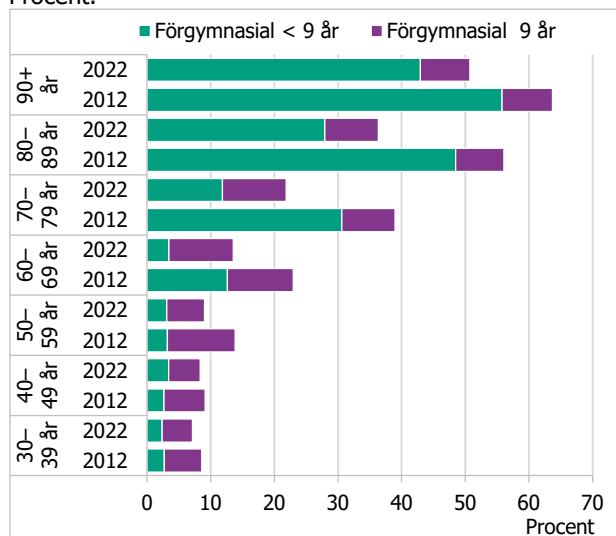
Förr gick de flesta enbart den obligatoriska folkskolan, som var sex till åtta år lång. Kommunala högre folkskolor erbjöd också frivillig realskola och flickskola, som går att jämföra med högstadiet i grundskolan [1]. Nioårig grundskola infördes successivt under 1960-talet och hade slutförts av alla elever i hela landet hösten 1972 [1].

Förändringarna har gjort att det finns en betydande variation över åldrarna när det gäller andelen med förgymnasial utbildning. Andelen med högst förgymnasial utbildning är låg bland dem i åldern 30–59 år och hög i äldre åldersgrupper. År 2012 hade mer än hälften i åldern 80 år och äldre högst förgymnasial utbildning, jämfört med ungefär var tionde i åldern 30–49 år (diagram 1a för kvinnor och 1b för män). I det breda åldersintervallet 30 till 49 år var andelen nästan oförändrad 2012–2022. I åldrarna över 49 år minskade andelen med förgymnasial utbildning. År 2022 var en förgymnasial utbildning fortfarande den vanligaste utbildningsnivån bland dem som är 90 år och äldre.

Sammanfattning

- Utbildningsnivån i befolkningen har ökat 2012–2022.
- Andelen med eftergymnasial utbildning har ökat i alla åldrar, mer för kvinnor än för män. Bland kvinnor 30–49 år har nästan sex av tio en eftergymnasial utbildning.
- Andelen med gymnasieutbildning har minskat i åldern 30–59 år för kvinnor och i åldern 30–49 år för män. I övriga åldrar har andelen gymnasieutbildade ökat.
- Andelen med förgymnasial utbildning är liten i gruppen 30–59 år, cirka 8 procent av kvinnorna och 10 procent av männen, men för gruppen 30–49 år har den inte minskat sedan 2012. Andelen minskar dock i äldre åldersgrupper.
- För många utrikes födda saknas uppgift om utbildningsnivå, och jämförbarheten med befolkningen född i Sverige är därför sämre.
- Utbildningsnivå är ett vanligt mått på socioekonomisk position, men tolkningen av utbildningens betydelse för hälsa kan försvåras av att befolkningens utbildningsnivå har förändrats över generationerna.
- Gruppen med eftergymnasial utbildning utgör en så stor andel av befolkningen i flera åldrar att en uppdelning av gruppen kan vara befogad.
- I statistik om ohälsa är det viktigt att ta hänsyn till att utbildningsgrupperna har olika åldersfördelning.

Diagram 1a. Andel med nioårig kontra kortare förgymnasial utbildning för kvinnor efter ålder, 2012 och 2022. Procent.

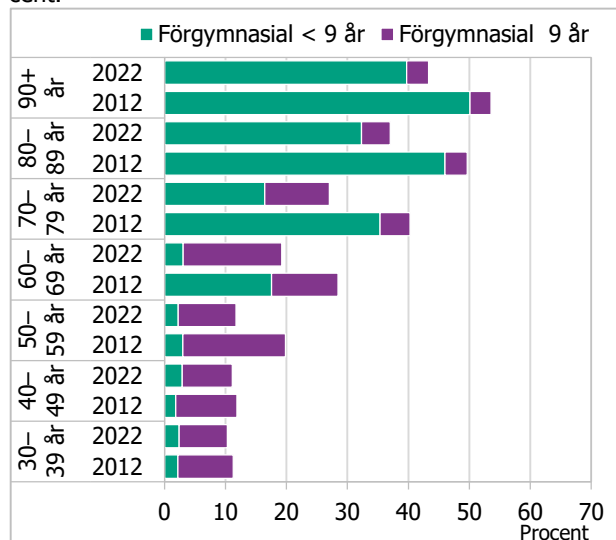

Källa: Utbildningsregistret, SCB [2], bearbetat av Folkhälsomyndigheten.

Av personer 30–59 år som 2022 hade högst förgymnasial utbildning var det ungefär var tredje kvinna och var femte man som hade mindre än nio års förgymnasial utbildning. I den åldersgruppen finns det många utrikes födda från länder där den förgymnasiala utbildningen är kortare än i Sverige. I gruppen ingår även personer som är födda i Sverige och som inte avslutat grundskolan.

Sammanfattningsvis minskade andelen med högst förgymnasial utbildning i befolkningen 30 år och äldre under 2012–2022, från 21 till 14 procent för kvinnor och från 22 till 17 procent för män. Dessutom ökade antalet genomgångna förgymnasiala skolår.

Diagram 1b. Andel med nioårig kontra kortare förgymnasial utbildning för män efter ålder, 2012 och 2022. Procent.

Källa: Utbildningsregistret, SCB [2], bearbetat av Folkhälsomyndigheten.

Stabil andel med gymnasieutbildning i befolkningen

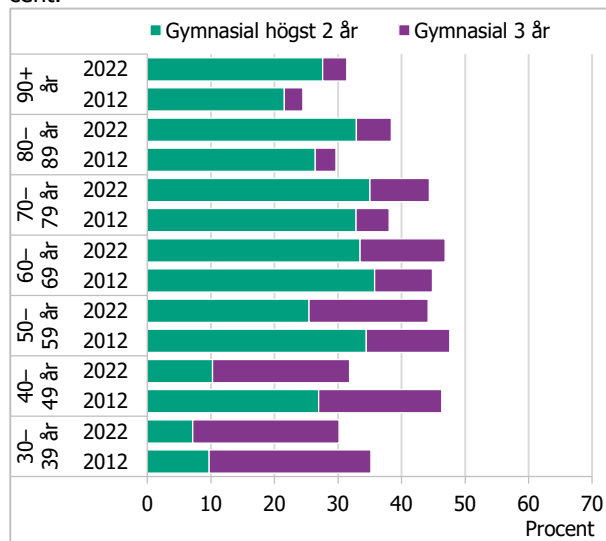
Gymnasieskolan var länge uppdelad i olika läroverk, med ett fåtal linjer som kunde leda till studentexamen, och med olika kortare fackutbildningar [3]. Under 1970-talet kom mer enhetliga skolformer med två-, tre- och fyraåriga linjer i gymnasieskolan [3]. Sedan slutet av 1990-talet finns enbart treåriga program.

Andelen med högst gymnasieutbildning i befolkningen 30 år och äldre har förändrats mindre än andelen med förgymnasial utbildning (diagram 2a och 2b). Men 2012–2022 minskade andelen med gymnasieutbildning i åldern 30–59 år bland kvinnor och i åldern 30–49 år bland män, medan den ökade i de övriga åldrarna.

Gymnasieutbildning är jämnare fördelad mellan åldersgrupperna än förgymnasial utbildning, men utbildningens längd varierar mycket. År 2022 hade 4 procent av kvinnorna och 15 procent av männen i åldern 90 år och äldre en treårig gymnasieutbildning, och bland 30–39-åringarna var andelen 23 respektive 33 procent.

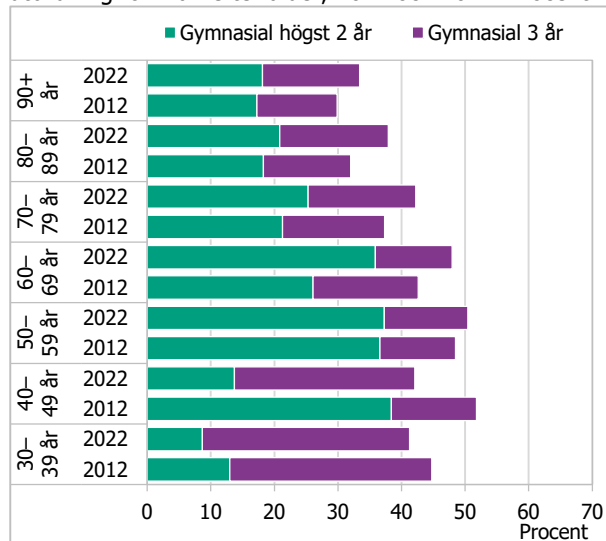
Sammantaget var andelen gymnasieutbildade ungefär densamma 2012 och 2022: 41 respektive 39 procent bland kvinnor och 45 respektive 44 procent bland män.

Diagram 2a. Andel med treårig kontra kortare gymnasieutbildning för kvinnor efter ålder, 2012 och 2022. Procent.

Källa: Utbildningsregistret, SCB [2], bearbetat av Folkhälsomyndigheten.

Diagram 2b. Andel med treårig kontra kortare gymnasieutbildning för män efter ålder, 2012 och 2022. Procent.

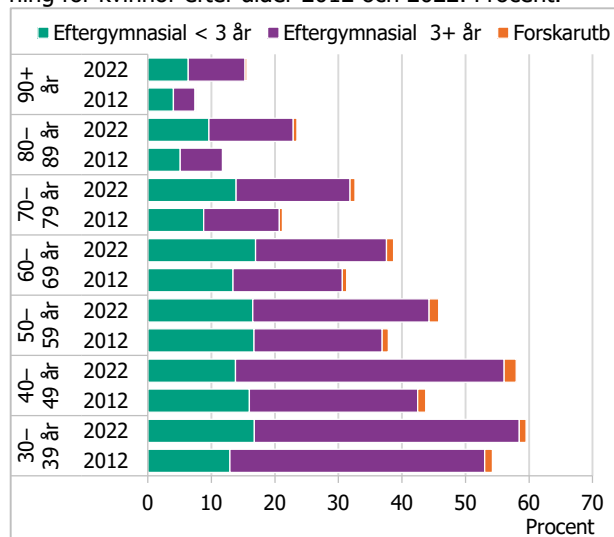
Källa: Utbildningsregistret, SCB [2], bearbetat av Folkhälsomyndigheten.

Fler har eftergymnasial utbildning

Eftergymnasial utbildning kan vara universitet eller högskola, folkhögskola, kvalificerad yrkesutbildning eller yrkeshögskola. Längden är från en termins avklarade studier till forskarutbildning (normalt minst sju studieår efter gymnasiet). Den eftergymnasiala utbildningen expanderade särskilt under 1990-talet. På senare tid är det flera som läser vidare efter gymnasiet ända upp till 40 års ålder. Det var ovanligt när dagens äldre var unga.

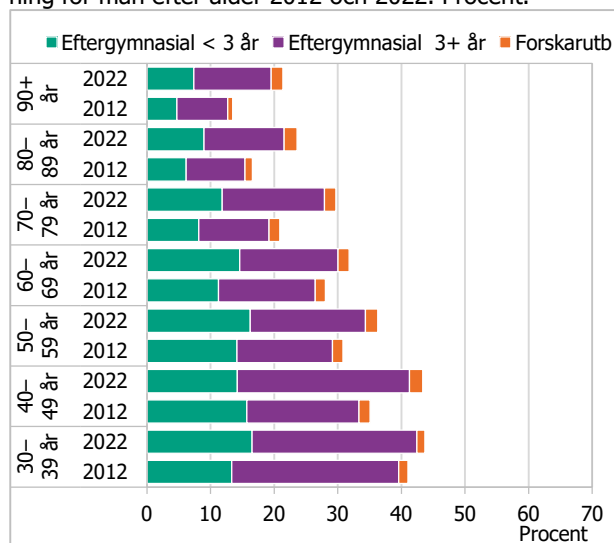
Eftergymnasial utbildning redovisas här i tre nivåer: mindre än tre år, tre år eller mer (exklusive forskarutbildning) och forskarutbildning (examen krävs), se diagram 3a och 3b. Endast 0–2 procent i olika åldersgrupper har forskarutbildning.

Diagram 3a. Andel med olika lång eftergymnasial utbildning för kvinnor efter ålder 2012 och 2022. Procent.

Källa: Utbildningsregistret, SCB [2], bearbetat av Folkhälsomyndigheten.

Diagram 3b. Andel med olika lång eftergymnasial utbildning för män efter ålder 2012 och 2022. Procent.

Källa: Utbildningsregistret, SCB [2], bearbetat av Folkhälsomyndigheten.

Under 2012–2022 ökade andelen med eftergymnasial utbildning i samtliga åldersgrupper 30 år och äldre, men med stora skillnader mellan åldersgrupperna. År 2022 var andelen högst bland 30–39-åriga kvinnor (60 procent) och lägst bland kvinnor 90 år och äldre (16 procent). I flera åldersgrupper är det de längre eftergymnasiala utbildningarna som ökat mest. I hela åldersspannet 30–79 år var det 2022 en högre andel kvinnor än män som hade en eftergymnasial utbildning som var tre år eller längre (exklusive forskarutbildning).

Sammantaget ökade andelen med eftergymnasial utbildning 2012–2022, från 36 till 45 procent bland kvinnor och från 31 till 37 procent bland män.

Många utrikes födda har okänd utbildningsnivå i utbildningsregistret

I befolkningen 30 år och äldre saknas uppgift om utbildningsnivå för en liten grupp totalt sett: 1,7 procent av kvinnorna och 2,5 procent av männen 2022. Bland utrikes födda saknas uppgiften för 6 respektive 9 procent, alltså en relativt hög andel. Deras utbildningsnivå är okänd. De kan ha allt från ingen utbildning alls till en forskarutbildning. Även för födda i Sverige saknas ibland uppgift om utbildningsnivå, men det gäller mindre än 0,5 procent och gruppen utgörs främst av personer som gått i särskola eller som inte alls gått i grundskolan.

Olika åldersfördelning

Utbildningsgruppernas olika åldersfördelning är viktig att känna till i analyser av ohälsa som ökar med åldern. Bland kvinnor med förgymnasial utbildning är mer än hälften 70 år och äldre (tabell 1a). Bland män med förgymnasial utbildning är andelen något lägre (tabell 1b).

Tabell 1a. Åldersfördelning för kvinnor med olika utbildningsnivå 2022. Procent

Utbildning	30–49 år	50–69 år	70+ år	Antal
Förgymnasial	21	28	51	489
Gymnasial	31	42	27	1 334
Eftergymnasial	51	33	16	1 562
Uppgift saknas	59	20	21	59

Källa: Utbildningsregistret, SCB [2], bearbetat av Folkhälsomyndigheten. Antal anges i tusental personer.

Tabell 1b. Åldersfördelning för kvinnor med olika utbildningsnivå 2022. Procent

Utbildning	30–49 år	50–69 år	70+ år	Antal
Förgymnasial	27	33	40	563
Gymnasial	39	41	20	1 501
Eftergymnasial	50	34	16	1 245
Uppgift saknas	70	19	10	84

Källa: Utbildningsregistret, SCB [2], bearbetat av Folkhälsomyndigheten. Antal anges i tusental personer.

För gruppen med eftergymnasial utbildning är åldersfördelningen en annan; ungefär hälften är 30–49 år, för båda könen. För gymnasieutbildade ligger fördelningen i stort sett mittemellan den för de andra två utbildningsgrupperna.

I tabellerna visas även åldersfördelningen för de som saknar uppgift om utbildningsnivå, de allra flesta i den gruppen är utrikes födda. Sex av tio kvinnor och sju av tio män med uppgift saknas är i åldern 30–49 år.

Vissa hälsoutfall har ett starkt samband med ålder, till exempel hjärtinfarkt. För att sådan statistik ska bli jämförbar mellan olika utbildningsgrupper är det viktigt att ta hänsyn till skillnaderna i åldersfördelning.

Referenser

1. Statistiska centralbyrån (SCB). Innan grundskolan fanns. Översikt över historisk utbildningsstatistik 1944–2018. (SCB) [Internet] [citerad 23 november 2023]. Hämtad från: [Innan grundskolan fanns. Översikt över historisk utbildningsstatistik 1944–2018.](#)
2. Statistiska centralbyrån (SCB). "Befolkning 16–95+ år efter region, utbildningsnivå, ålder och kön. År 2008–2022". (SCB 2023: UF0506) [Internet] [citerad 14 september 2023]. Hämtad från: [Befolkning 16–95+ år efter region, utbildningsnivå, ålder och kön.](#)
3. Statistiska centralbyrån (SCB). Elever i icke-obligatoriska skolor 1864–1970. Promemorier från SCB, Nr 1977:11. (SCB 1977) [citerad 2 maj 2024]. Hämtad från: [Elever i icke-obligatoriska skolor 1864–1970.](#)